

נושא העבודה

יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו

תאריך: ינואר 2017

העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער שוחר משפט עברי

תוכן העניינים

1.....	מבוא
2.....	הקדמה אישית
3-9.....	המשפט העברי

3..... חובת האישה לגבר

6..... איסור על יחסי אישות בכפייה

8..... סנקציות ועונשים

9..... פסק דין

10-17..... **המשפט הישראלי**

10..... אינוס

11..... תנאים לעבירה פלילית

11..... אינוס בת זוג

12..... החוק והעונש

13..... פסקי דין

17..... **השוואה**

21..... **סיכום**

22..... **ביבליוגרפיה**

מבוא

יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו זהו למעשה מקרה של אונס שהבעל כופה על אשתו בניגוד לרצונה.

למרות שהחוק היהודי אכן אוסר אינוס בת זוג ועל אף העובדה כי התורה מנצלת הזדמנויות רבות בהם היא מורה על הכבוד הגדול הראוי להינתן לאישה מצד בעלה, עם כל זאת מאחר ונכתב בכתבי הקודש שהאישה היא קניינו של הבעל, יש המבינים מכך כי הבעל יכול לעשות באשתו ככל העולה על רוחו- גם יחסי מין בניגוד לרצונה. תנועות הפמיניזם למיניהם ועיגון בחקיקה של זכויות אדם הם אלו שהביאו לשינוי מהותי בגישה.

גם כיום, ישנם הרבה מקרים מזעזעים של אלימות במשפחה וכפיית יחסי מין של הבעל על אשתו, למרות הקדמה והתהליך שהעולם עבר, עדיין קיימים מקרים כאלה.

ונשאלת השאלה- האם מותר לבעל לכפות על אשתו יחסי מין בניגוד לרצונה ? מכיוון שעצם ברית הנישואין האישה מסכימה ליחסי אישות עם בעלה. בעבודתי זו, אחקור ואבדוק מהי גישת המשפט העברי כלפי נושא זה, מהמקורות הקדומים ביותר (תנ"ך, חכמים קדומים, פסיקות ישנות.) ועד מקורות עכשוויים ועדכניים כמו - חכמי הדור, מאמרים ופסיקות העשור האחרון. לאחר מכן, אבדוק מהי גישת המשפט הישראלי על כך, אלמד על המאמרים והחוקים שנחקקו לגבי נושא זה, ובנוסף אלמד על שני פסקי דין הנוגעים בנושא. לבסוף, אשווה בין הלכת המשפט העברי להלכת המשפט הישראלי ואסיק מסקנות מכך. על מנת למצוא חומר, איעזר בספרים לימודיים, אנציקלופדיות, פסקי דין, חקיקות ומאמרים.

הקדמה אישית

בחרתי בנושא זה מכיוון שזהו נושא נפוץ כיום, מאוד עכשווי ועדכני ומכון לסדר היום-יומי, לכן הוא מוכר ומעניין. אני, בתור נערה, מעוניינת לדעת על החוקים והנהלים לגבי נושא זה, איך המשפט הישראלי והעברי מתייחס לנשים שסובלות ממצב זה ומהן הסנקציות המופעלות בתקריות כאלו לפי הפסיקות המוכרות. כיום, למרות ההתקדמות והתהליכים שהעולם עבר וכל השינויים שחלו בו, עדיין קיימים מקרים מאוד מזעזעים של אינוס נערות, נשים ונשים נשואות בפרט. מסקרנת אותי המחשבה לדעת ולגלות כיצד מתייחסים לבעל האונס את אשתו והאם יש לכך חומרה גדולה יותר בעונש. בנוסף, אני רוצה לחקור ולגלות איך ההלכה מתייחסת למקרים שבו בעל אונס את אשתו, והאם יש לכך חפיפה גם למשפט הישראלי. הייתי רוצה ללמוד על המחלוקות המדברות על כך ועל הגישות הנוגעות לנושא

זה, לפתח ולהבין גם בתור אישה בעתיד, מהן זכויותיי ומי נזקף לעמדתי ברגעים של משבר ובעיות.

פרק א' : המשפט העברי

חובת האישה ביחסי אישות עם בעלה.

מראשית התנ"ך, בסיפור הבריאה, ישנם פסוקים המראים מהי עמדת התנ"ך כלפי האישה ותפקידה ביחסיה עם הגבר בקשרי נישואים. "ויאמר ה', לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו".¹ התנ"ך מלמד על כך שהאישה נוצרה על מנת לעמוד לצד בעלה, לחיות איתו בשותפות ולדאוג לו כעוזרת נאמנה לו.

על הבעל והאישה לנהל חיים משותפים והרמוניים, ולקיים יחסי מין רק האחד עם השנייה. לפי חז"ל, בכל עת שהאיש מבחין שאשתו מעוניינת בקיום יחסים, גם אם לא תאמר זאת בפיה, הוא מחויב לה מן הדין לקיים עמה יחסי אישות. לפי ההלכה, תדירות יחסי המין היא- אנשים העובדים בסמוך לביתם ומצויים כל יום בביתם, חובתם - פעמיים בשבוע, ואם עובדים בעיר אחרת ולא לנים בביתם

¹ בראשית פרק ב' פסוק יח".

במשך השבוע, הם מחויבים לפעם אחת בשבוע. בשולחן ערוך תלמידי חכמים מצווים פעם אחת בשבוע, בליל שבת, כיון שבלילות החול צריכים לעסוק בתורה. תלמיד חכם רק פעם אחת בשבוע משום שהעיסוק בתורה מתיש את כוחו.

המטרה הראשית של הנישואין, לפי התנ"ך, היא הבאת ילדים לעולם: "פרו ורבו ומלאו את הארץ."² "אם אחרת ייקח לו, שארה, כסותה וענתה לא יגרע." ³ שארה- מזונותיה. כסותה- מלבושיה. ענתה- חיי אישות סדירים. ניתן להבין כי הבעל חייב לספק לאשתו מזונות, לבוש ויחסי אישות ללא יוצא מן הכלל.

על-פי ההלכה, הקשר הזוגי מבוסס על כך שהאיש קונה את האישה בקניין סמלי מדעתה ומרצונה החופשי, וזוהי משמעותה של המילה "בעל"- ניתן להבין כי האישה היא קניינו ורכושו של בעלה.

"ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו ואמרה הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך או מפני שקללני או מפני שעשה עמי מריבה וכיוצא בדברים אלו, שולחים לה מבית דין... ואומרים פלונית מרדה על בעלה."⁴

"האישה שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא הנקראת מורדת"⁵

ניתן לראות על-פי ההלכה, שהאישה מחויבת ליחסי אישות עם בעלה. יש צורך בעשיית יחסי אישות על מנת לספק הנאה וכן על מנת ללדת ילדים. אישה שלא מוכנה לספק יחסי אישות מסיבות שאינן מוצדקות או קיצוניות, נקראת מורדת.

על-פי ההלכה, בין הגבר לאישה צריכים להתקיים יחסי מין סדירים. ולכן אישה שאינה מסכימה לקיום יחסי אישות עם בעלה עלולה להיות מוגדרת "מורדת מתשמיש" ("מורדת")⁶. חכמים קבעו מספר סנקציות שיינקטו במצבים של אי קיום החיוב על יד האישה. הסנקציות אינן מתבטאות בכפייה פיזית, אלא בהפסד כתובתה ושאר זכויותיה, כולל התחייבות לקבלת גט.

בהקשר זה, קיימת הבחנה בין שני סוגי מורדת:⁷

1- מטענת "מאוס עלי"⁸ אישה שאינה מעוניינת לקיים יחסים עם בעלה מכיוון שהוא דוחה אותה: הרמב"ם סבור שבמקרה זה אין האישה מחויבת לקיים יחסי אישות עם בעלה, "לפי שאינה שבויה לו". יתרה מזאת, אין אישה מורדת אלא אם מורדת מצער, ואין לכפותה ליחסי אישות. פירוש טענתה כי אינה יכולה לסבול בשום אופן חיי אישות עם בעלה, כמובן שטענה זו צריכה להיות מבוררת ע"י

² בראשית פרק א' פסוק כח'.

³ שמות פרק כא', פסוק י'.

⁴ רמב"ם, הלכות אישות, פרק יד, הלכה ט'.

⁵ רמב"ם, הלכות אישות, פרק יד, הלכה ח'.

⁶ תלמוד בבלי כתובות שם, ירושלמי כתובות ה,ח.

⁷ י' ברדע, 'אימתי קוראין אותה מורדת', דיני ישראל, ה (תשל"ד) עמ' 49-84.

⁸ מאישות ה"ח.

שתוכיח האישה מדוע בעלה שעד היום חיה עמו חיי אישות תקינים פתאום הפך לדבר מאוס עליה ואין די בהטחת האשמות בלבד.

(ב) מטעם "בעינא ליה ומצערנא ליה" ("מורדת מצער") - אישה המעוניינת באופן עקרוני בהמשך חיי הנישואין עם בעלה, ואין לה עילה לסרב לחיות חיי אישות עמו, אלא שהיא מציינת, כי אינה רוצה לקיים יחסים עמו כאמצעי לחץ או נקמה- כעונש על דבר מסוים שעשה ואינו לרוחה ולכן היא מתרחקת ממנו ואינה מקיימת עמו יחסי אישות.

אין לכפות על מורדת מצער יחסי אישות, אלא על-ידי מניעת זכויות בלבד. לדברי המבי"ט מחכמי צפת,⁹ אין האישה משועבדת לבעלה ליחסי אישות בין אם הינה מורדת מטעם מאיס עלי או מורדת מצער - אין לכפות עליה יחסי אישות. שהפגיעה בהן תגרור תוצאות משפטיות שונות. אחר שנתברר לבית הדין כי אישה זו אכן מונעת מבעלה חיי אישות ואחרי שבית הדין בירר את סיבת המרידה ואותה אישה אכן עונה על ההגדרה של אישה מורדת, על בית הדין להתרות באשה שתחזור בה ממרדה ואם לא תחזור בה הרי שתפסיד את מזונותיה וכתובתה.

היה וחזרה בה המורדת ממרדה ושבה לחיי שלום עם בעלה מה טוב, אך אם אחר התראת בית הדין עדיין עומדת היא במרדה, בסופו של דבר יכול הבעל לגרשה מבלי לשלם את כתובתה ומזונותיה.

מתי לא תקרא מורדת?

אישה המסרבת לחיי אישות לעיתים ואינה מוכנה להיעתר לדרישות הבעל בכל עת, אינה נחשבת מורדת. בנוסף, כאשר הגבר מקיים קשרים עם אישה אחרת, כאשר הגבר נהוג בעצבנות ובגסות באשה, כאשר הגבר עצמו עזב את הבית, כאשר האישה טוענת שהגבר הכאיב לה במהלך חיי האישות, כאשר הבעל מאשים את האישה כי זנתה תחתיו מבלי שהוכיח זאת כלל. כל אלו הן סיבות המצדיקות את סירובה של האישה לחיי אישות והיא תקבל מזונות למרות ההימנעות מתשמיש מיטה.

המורדת מוזהרת בבית הדין כי אם לא תחזור בה לא תהיה זכאית למזונות, וניתנים לה 12 חודשים כדי שתחזור לבעלה ותתפייס עמו, ואם היא עומדת במרדה כל התקופה רשאי הבעל לתת לה את הגט ללא כתובתה.

⁹ שו"ת המבי"ט ח"א (ס"ו שד"מ)

לעומת זאת, ישנו מקור אחר האומר: "אמר רבי יוחנן: ...כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו- עושה"¹⁰ כלומר, אין הבעל זקוק להסכמת אשתו בדבר קיום יחסי אישות.

איתו, הרב נח חיים צבי ברלין, פוסק מהמאה ה-18, בעל החיבור ההלכתי החשוב "עצי ארזים", מתיר במפורש לאנוס אישה.¹¹ לדעתו האיסור התלמודי לאנוס הוא רק כאשר סירובה של האישה לרצות את בעלה הוא חד פעמי, מעין תירוצים מזדמנים פה ושם על כאב ראש. לעומת זאת, מותר לבעל לכפות את עצמו על אישה המוצאת תירוץ קבוע להתרחק ממיטתו, שהרי היא משתמטת מחובתה הבסיסית ביותר כלפיו.

איסור על יחסי אישות בכפייה

על פי המשפט העברי, אין במקרא ואף לא בתלמוד, הוראה המטילה חובה מקבילה על האישה להתמסר לבעלה בניגוד לרצונה. על - פי חכמי התלמוד: "יש איסור לקיים יחסי אישות בכפייה, וגם אם סירוב האישה להיבעל אינו מוצדק, אין כופים אותה, אם כי התוצאה עלולה להיות, שתיחשב כמורדת או שתאבד זכויות, שיש לה על - פי הנישואין"

עם זאת, ישנו איסור על כפיית הבעל על אשתו ביחסי אישות.

"לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם, אלא בשביל אשתו"¹²

"שאף על פי שאשתו מותרת לו תמיד, ראוי לתלמיד חכמים שינהיג עצמו

¹⁰ בבלי נדרים, כ', ב'.

¹¹ אבן העזר כה.

¹² גמרא במסכת בבא מציעא נט, ע"א.

בקדושה... ולא יאנוס אותה והיא אינה רוצה, אלא ברצון שניהם ובשמחתם".¹³ - אנו מסיקים מכך שההלכה אומרת שלמרות שהאישה נתונה לבעל ומותרת לו, אסור לו לכפות עליה יחסי אישות ויותר מכך, עליו לנהוג כלפיה בכבוד ובזהירות.

"וכן אסרו חכמים שלא יבעול מתוך שכרות ולא מתוך מריבה ולא מתוך שנאה, ולא יבוא עליה על כרחה והיא יראה ממנו, ואם עשה כן, הבנים אינן הגונים, אלא מהן - עזי פנים, ומהן - מורדים ופושעים".¹⁴

"... ולא יאנוס אותה ויבעול בעל כרחה, אלא לדעתה, ומתוך שיחה ושמחה".¹⁵

"באה אישה ואמרה שבעלה היה בא עליה שלא כדרכה, ונידוהו וחרפוהו ואמרו לשרפו באש, וסוף גרשוהו מארץ ישראל".¹⁶

על-פי כל ההלכות שלפנינו, יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו זהו מעשה חמור בל יעבור על-פי ההלכה היהודית, עד כדי כך כי מעשה האינוס משליך הן על הדורות שיבואו כתוצאה מאותו המעשה. אסור לבעל לכפות עצמו על אשתו, אלא לקיים יחסי מין עמה בשמחה ומתוך רצון. במקרה והאישה נכנסת להריון מתוך אונס, יש לראות את הוולדים כמורדים ופושעים.

דברי הראב"ד הם "או שהייתה אנוסה בעת תשמיש, או שהיו בה אחת מכל המידות האלה שזכרנו פוגם את הוולד ופוגם את עצמו, שהוא נקרא "מורד ופושע".¹⁷ - כאן הראב"ד מתייחס לבעל הבועל אשתו, שהוא מורד ופושע בעצמו.

על-פי חז"ל, האישה אינה קניינו של הבעל, אלא היא שותפה מלאה לו, והוא חייב בכבודה. על כן, אין ההלכה יכולה לסבול אלימות של הבעל כלפי אשתו מכל סוג שהוא.

"לא יבעול אלא מרצונה. ואם אינה רוצה [הדבר היחיד שהוא יכול לעשות הוא...], פייסנה עד שתתרצה".¹⁸

לפי גישת חז"ל, האישה אינה קניינו של הבעל, והבסיס ליחסי בני הזוג הוא כבוד הדדי ושוויון. כמו כן, אין הבעל זכאי לאכוף בכוח על אשתו דבר, גם לא את ההסכמים הבסיסיים של הנישואים, קיום יחסי אישות, ותנאי לכל דבר בחיי הנישואים הוא קיומו ברצון מלא ובהסכמה הדדית.

האישה אינה רכושו וקניינו של בעלה לשום דבר. במקום לכפות על האישה יחסי אישות, מוטל על הבעל לרצותה בגילויי אהבה לפני ואחרי קיום היחסים, כדי לגרום לה לחפוף בהם.

שיטת המבי"ט היא שיטה שעל פיה איו האישה משועבדת לבעלה ליחסי אישות, הוא סבור כי יחסי אישות תלויים ברצונה של האישה, ואם אינה רוצה אינה חייבת

¹³ רמב"ם הלכות דעות ה' ד'.

¹⁴ רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כא, הלכה יב'.

¹⁵ רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יז'.

¹⁶ ספר חרדים, מצות התשובה, סוף פרק ב'.

¹⁷ בעלי הנפש, שער הקדושה (מהדורת ר"י קאפח, עמ' קבכ').

¹⁸ תלמוד במסכת עירובין.

בכך. – " המורדת שאומרת מאיס עליי או מצערנה ליה בשביל כך וכך, אין כופין אותה שתבעל בו, שאינה שבויה שתבעל למי שאינה רוצה".¹⁹

רבי רפאל אהרון נ' שמעון בספרו "בת נעות המרדות"²⁰ מביא מעשה שהיה בבית דינו במצרים, באישה שטענה נגד בעלה כי הוא מקיים עמה יחסי אישות פעמים רבות בלילה אחד, למרות שהיא עייפה ולא רוצה בכך. " רבי, האם בהמה אנוכי שהופקרת לי לפני בעלי? מיב' עד יג' פעמים משמש עמי בכל לילה בימי טהרתי, ואנוכי מעונה בבטן רעבה, ונעורה כל הלילה, ופקע כוח סבלי עוד" בסופו של דבר, פסק הרבי כי האישה רשאית לסרב לכך ולתבוע גט בלא להפסיד את זכויותיה.

הסנקציות לבעל הכופה יחסי אישות על אשתו

בתקופת המקרא אין מקרה בו מסופר על כפיית יחסי מין בין בעל לאישה, לעומת זאת, ישנו מקרה של אונס בתא המשפחתי: הסיפור על אמנון ותמר מסופר בספר שמואל ב' פרק יג'. בסיפור הזה שלושה אחים. אבשלום בנו השלישי של דוד, אמנון בנו בכורו של ותמר בתו של דוד. אמנון מתאהב אהבה עזה בתמר אחותו הוא מתאוה להתקרב אליה אבל הוא יודע שיש לו קושי מדובר על אחותו " וַיֵּצֵר לְאִמְנוֹן לְהַתְחַלֵּט, בְּעִבּוֹר תָּמָר אָחוֹתוֹ כִּי בְתוּלָה הִיא וַיִּפְּלֵא בְּעֵינֵי אִמְנוֹן, לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה. " ²¹ תמר מגיעה לבית אמנון מכינה לו לביבות בטקס מיוחד לאחר שאביה שלחה אותה לטפל באמנון אשר טען שהוא חולה, אמנון מבקש מהאנשים אשר בחדר שיצאו ואז הוא מזמין

¹⁹ קריית ספר על הרמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ד.

²⁰ בת נעות המרדות, חלק אם במרד, פרק ב', סעיף ב', עמ' יד'.

²¹ שמואל ב', פרק יג', פסוק ב'.

אותה אל חדרו . תמר לא חושדת בשום דבר כי אמנון הרי אחיה מצד האבא . " ותבא לאמנון אחיה, החדרה ותגש אליו, לאכל" ²² ואז בהפתעה גמורה אמנון פונה לתמר ואומר לה " בואי שכבי עמי אחותי" ²³ . אמנון נחוש בהחלטתו ואינו מרפה את אחיזתו בתמר . תמר מנסה לטעון שמעשה זה יפגע במעמדה " ואני, אנה אוליך את-חרפתי" ²⁴ . אך ללא עזרה, אמנון מבצע את שציפה וייחל לו ימים רבים " ויחזק ממנה ויענה, וישכב אתה" ²⁵ - אונס אותה.

בסופו של דבר, היוודע מקרה האונס בבית דוד לא גרם לתגובה מעשית משום גורם בארמון, למעט תגובתו האנמית של דוד " והמלך דוד- שמע, את כל-הדברים האלה; ויחר לו, מאד" ²⁶ . אך לאחר כמה שנים אבשלום מצווה את אנשיו שכטוב ליבו של אמנון ביין " הכו את-אמנון והמתם אתו- אל-תיראו" וכך אבשלום "נוקם את נקמת אחותו תמר אבל בעיקר משיג את מטרתו לקדם את מועמדותו כיוורשו של דוד.

אנו למדים מסיפור אונס זה כי עצם חומרת העונש של אותו מעשה אינוס- מוות, מראה את חומרת המעשה של אינוס בפני עצמו- קיום יחסי מין בכפייה. בתקופת המקרא, כפיית אישה לקיום יחסי אישות על-ידי הבעל לא נחשבה אונס, לכן לא קיימים סנקציות ועונשים במקרה שכזה. לכן, מקרים כאלו לא מצוינים בתנ"ך ואף לא קיימים סנקציות ועונשים במקרה שכן. "שהיא קנויה לו לתשמיש ככתוב - "כי ייקח איש אישה" ²⁷. כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה... "כחפץ הקנוי".

למרות כל הפסוקים וההלכות שמדברים על כך שזה לא רצוי לאנוס אישה ע"י הבעל, אין עונש ממשי וחוק כתוב המראה על סנקציה לבעל האונס את אשתו. אך לעומת זאת, קיימות סנקציות כלפי אישה שלא מסכימה לקיים יחסי אישות עם בעלה. כפי שראינו לפני, לפי ההלכה, אישה ה"מורדת" בבעלה ²⁸, עונשה הוא הפסד כתובתה ושאר זכויותיה, כולל התחייבות לקבלת גט.

²² שמואל ב', פרק יג, פסוק י'.

²³ שמואל ב', פרק יג', פסוק יא'.

²⁴ שמואל ב', פרק יג, פסוק יג'.

²⁵ שמואל ב', פרק יג', פסוק יד'.

²⁶ שמואל ב', פרק יג', פסוק כא'.

²⁷ רבי אברהם מן ההר, נדרים, טו' ב'.

²⁸ ראה הערות שוליים 4,5.

פסק דין בבית הדין הרבני

תיק מספר: 284948/2

תאריך: י"ב באלול התשע"ג 18/08/2013

**בית הדין האזורי נתניה
פלונת נ' פלוני.**

הצדדים במקרה נישאו בשנת 2006, אלו הם נישואין ראשונים לשני הצדדים ולהם שני ילדים קטינים. האישה טענה נגד בעלה. לדבריה: "יש משהו שמתביישת לומר, מעיר אותה באמצע הלילה לקיום יחסי אישות וכשאומרת שהיא נידה מפשיל תחתוניה לבדוק אם אומרת אמת, האישה שמרה נידה והלכה למקווה והדברים חמורים, האישה הייתה אצל הרבנית גרוס והבהירה לה את המצב בפועל." הבעל בתגובה הכחיש את המיוחס לו.

האישה נחקרה ע"י ב"כ הבעל ולשאלותיו השיבה כי "לא אמרתי מעולם ש(הבעל) מכה", אך עמדה על כך שבעלה "כפה עצמו עלי", וביה"ד התעכב על נקודה זו: ב"כ בעל: כדי לאנוס אותך, הוא היה צריך לתפוס אותך בשתי ידיים ואז נוצרה אלימות פיזית.

אישה: הוא תפס אותי בידיים, החזיק לי הרגלים הוריד לי הבגדים, ואחרי מאבקים גם הצליח לבצע. בנוסף היא טענה כי היא נאבקה בו אך לא צעקה כי הילדה ישנו. הבעל בתגובה הכחיש כל קשר. האישה מעמידה את תביעתה לחיוב הבעל בגט ותשלום כתובה על שלוש טענות מרכזיות:

א. לדבריה הבעל מקלל, משפיל, מזלזל, מתעלל ומתעמר בתובעת תוך הפעלת לחץ נפשי ואיומים כי אם תרצה להיפרד ממנו ייקח ממנה את הילדים.
ב. לטענתה הבעל "כופה את עצמו עליה מינית בניגוד לרצונה ומקיים עמה יחסי אישות תוך הפעלת כוח פיזי", וכן "הבעל כפה על האישה יחסי מין בזמן נידה".

השאלה המשפטית שדנים בה היא האם בנדון זה יש לחרוג מההלכה האמורה לעיל לפיה יש לסיים את ענייני הממון קודם לסידור הגט, והאם יש לדברים השלכה על מידת החיוב בגט.

לאור כל האמור לעיל ביה"ד קבע בפסק הדין:

א. הצדדים חיים בפירוד למעלה משנתיים ולמעשה שניהם מסכימים להתגרש אלא שהבעל מתנה זאת בסיומם של העניינים הרכשיים. לאור הפירוד הממושך ביה"ד ממליץ לצדדים להתגרש ויפה שעה אחת קודם.

ב. לפי החומר הנמצא לפנינו האישה לא הפסידה את זכאותה לכתובה ולתוספת כתובה.

לסיכום, על הבעל להגיש גט, הם צפויים להתגרש, והאישה זכאית לכתובתה ולתוספת כתובה.

פרק ב' : המשפט הישראלי

מהו אינוס ?

בחוקי מדינת ישראל, אנוס הוא עבירת מין הכוללת החדרת איבר מאיברי גופו של אדם או החדרת חפץ כלשהו על ידי אדם לאיבר מינה של האישה, ללא הסכמתה החופשית.²⁹ לפי ההגדרה בחוק, פעולת האנוס מופנית אך ורק כלפי נשים, אך נרשמו גם מקרים שבהם נשים אנוסו.

אין מוצאים עדיין הגדרה ברורה למונח "בעילה", שמובנה הפשוט הוא החדרת איבר-המין של הגבר לתוך איבר-המין של האישה. עם זאת, נדונה הגדרה על פי בית המשפט העליון, כדלהלן:

"המחדיר חפץ לאיבר-המין של אישה או לפי הטבעת של אדם, באחת הנסיבות המנויות בסעיף 345, דינו כרין אנוס"³⁰ – מכאן ניתן ללמוד כי גם החדרת חפצים לאיבר המין/ פי הטבעת נחשב כאנוס ולא רק החדרת איבר מין.

"בועל" – המחדיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האישה "³¹ – מכאן ניתן ללמוד כי הכנסת כל איבר כגון אצבעות יחשב כאנוס על פי החוק.

יסוד אי ההסכמה – "של בהסכמתה החופשית עקב שימוש בכוח, גרימת סבל גופני, הפעלת אמצעי לחץ אחרים או איום באחד מאלה." ³² – בדרך כלל, המרחק בין הסכמת הקורבן לאי הסכמת הקורבן איננו רב, והוא נראה מאוד דומה, עד שנהיה קשה מאוד להכריע האם הייתה הסכמה או לא.

לכן, בית המשפט העליון קבע כי אין האישה חייבת לשים את נפשה בכפה או להיהרג תוך שמירה על גופה ועל כבודה כאשר היא מביעה התנגדות למעשי התוקפן- עבריון, ודי אם תביע את אי הסכמתה המפורשת, בין במילים ובין בהתנהגות. כדי שתיאמן גירסתא שמעשה בעילה שנעשה בה נעשה שלא בהסכמתה, אין אישה חייבת להראות כי מיצתה את כל האפשרויות הפיזיות של התנגדות לבעילה הבלתי רצויה לה, ודי לה שתראה כי הבהירה את אי הסכמתה באופן שהגיע לתו דעתו של התוקף, והוא אכן הבין שאין היא רוצה ביחסי מין. "המבחן המכריע בסוגיה סבוכה ועדינה זו של הסכמה או אי הסכמה איננו בהכרח אם הקורבן אכן לא הסכים לקיום המגע המיני. המבחן, כפי שנקבע בפסיקה, הינו האם הנאשם ידע, או צריך היה לדעת או להבין כי האישה ממאנת להיבעל לו. ייתכן בהחלט מצב בו המתלוננת לא הסכימה למגע המיני ולא חפצה בו אך היא לא הביעה אי הסכמה זו בצורה ברורה ומפורשת, כך שזו הגיעה לתו דעתו של התוקף" (בית המשפט העליון בע"פ)³³

אחת החלופות לעבירת האנוס הינה העדר הסכמה חופשית של האישה. העדר הסכמה חופשית יכולה להתבטא בחוסר שיתוף פעולה של האישה, בפאסיביות, בבלבול ומבוכה, ב"קפיאה", באמירה קצרה וכדומה.

²⁹ חוק העונשין, סעיף 345.

³⁰ חוק העונשין, סעיף 348 ג'.

³¹ חוק העונשין, סעיף 345 ג'.

³² חוק העונשין, סעיף 345.

³³ עפ"י 3179/91 שיאחי נ' מ", פ"ד מ"ו (2) 52.

התנאים לקיום עבירה פלילית

לשם הטלת אחריות פלילית והרשעה בעבירה יש להוכיח קיומם של 2 יסודות: יסוד עובדת-י יסוד חיצוני/אובייקטיבי- כלומר, מהן העובדות אותן יש להוכיח כדי להיות מורשע בעבירה הנידונה. זהו למעשה הוכחת המעשה עצמו, או המחדל או גרימת התוצאה.

יסוד נפשי- יסוד נפשי. יסוד פנימי של העבירה, הלך הרוח שליווה את המעשה הפיזי. זהו בעצם מניע האדם לעשיית העבירה.

היסוד הנפשי יותר קשה להוכחה במקרים של אינוס, מכיוון שלא בכל המקרים האנס מבין שבת הזוג לא מעוניינת ביחסי מין עמו, כאשר ההתנגדות שלה לא מספיק קשוחה ומתנגדת, או כאשר היא לא מגיבה מרוב פחד. לכן, קשה להוכיח שהאנס אכן רצה לאנוס וידע במחשבה תחילה שהוא מקיים יחסי מין תחת הכותרת אונס, מכיוון שלא תמיד זה מובהר לאדם שיש התנגדות מצד האישה.

הרציונל לדרישת היסוד העובדתי: כלל בסיסי בדיני עונשין לפיו" אין עונשין על דברים שבלב" הרציונל לדרישת היסוד הנפשי: עקרון האשם בפלילי.

אינוס בת זוג

המשפט הפלילי בישראל התבסס על המשפט האנגלי. היחס לכפיית יחסי מין במסגרת הנישואים (כלומר על ידי בעל על אשתו) הוגדר במשפט האנגלי על ידי משפטן בן המאה ה-17, מתיו הייל, "הבעל אינו יכול להיות אשם בעבירת אינוס שביצע בעצמו באשתו החוקית, כי על ידי ההסכמה ההדדית וחוזת הנישואין האישה מסרה את עצמה לבעלה בעניין זה, ואין היא יכולה לחזור בה"³⁴. מתיו טוען כי מעצם ברית הנישואין, האישה מוסרת את עצמה לבעלה ולכן יש לו רשות וסמכות לעשות בה ככל שירצה.

בשנת 1977 פורסם נוסח מאוחד לחוק העונשין בישראל. סעיף 345 לחוק זה, העוסק באונס, פתח במילים: "הבועל אישה, שאינה אשתו, נגד רצונה" ניסוח זה הבהיר את שהיה מקובל קודם לכן, בעקבות המשפט האנגלי, שכפיית יחסי מין במסגרת הנישואים, אינה בגדר אונס. כעבור כחצי שנה פורסם תיקון טעות לנוסח זה, ונקבע שהנוסח הנכון הוא "הבועל אישה, שלא כדיון, נגד רצונה" (תיקון טעות זה מדגיש כי כוונת המחוקק היא שאין זה משנה אם היא אשתו או לא).

בשנת 1980 פסק בית המשפט העליון, בפסק דין מסוים,³⁵ שכפיית יחסי מין במסגרת הנישואים גם היא בגדר אונס. פסיקה זו הייתה בניגוד למשפט האנגלי, והתבססה על המשפט העברי, בהתאם לחוות דעתו של היועץ למשפט עברי במשרד המשפטים נחום רקובר.

במקרי אונס בין בני זוג מספיק להוכיח כי הופעלה מניפולציה או איום, בין אם סמוי ובין אם לא, וזאת בשל המורכבות במקרי אונס אלו. למעשה אחת מכל 7 נשים תותקף מינית על ידי בעלה. קיימת הערכה שב- 70% ממערכות היחסים בהן קיימת אלימות במשפחה יש גם אונס בין בני הזוג.

³⁴ Pleas of the Crown (1682) כרך שני, ע', 629

³⁵ ע"פ 91/80 משה בן מאיר כהן נ' מדינת ישראל

החוק והעונש

אינוס (תיקון: תשמ"ח, תש"ן, תש"ס, תשס"א)³⁶

- א. הבוועל אישה -
1. שלא בהסכמתה החופשית;
 2. בהסכמת האישה, שהושגה במרמה לגבי מיהות העושה או מהות המעשה;
 4. תוך ניצול מצב של חוסר הכרה בו שרויה האישה, או מצב אחר המונע ממנה לתת הסכמה חופשית;
 5. תוך ניצול היותה חולת נפש או לקויה בשכלה, אם בשל מחלתה או בשל הליקוי בשכלה לא הייתה הסכמתה לבעילה הסכמה חופשית. הרי הוא אונוס ודינו - מאסר שש עשרה שנים.
- ב.על אף האמור בסעיף קטן (א), דין האונס - מאסר עשרים שנים אם האינוס נעשה באחת מנסיבות אלה:
2. באיום בנשק חם או קר;
 3. תוך גרימת חבלה גופנית או נפשית או הריון
 4. תוך התעללות באשה לפני המעשה, בזמן המעשה או אחריו;
 5. בנוכחות אחר או אחרים שחברו יחד עמו לביצוע האינוס בידי אחד או אחדים מהם.

• חוק העונשין, התשל"ז 1977-סעיף 382. תקיפות בנוסיות מחמירות:

- (ב) העובר עבירה לפי סעיף 379 כלפי בן משפחתו, דינו- כפל העונש הקבוע לעבירה, לעניין סעיף זה, "בן משפחתו"- לרבות מי שהיה בן משפחתו בעבר, והוא אחד מאלה:
1. בן זוגו, לרבות הידוע בציבור כבן זוגו.
 - (ג) העובר עבירה לפי סעיף 380 כלפי בן זוגו, כמשמעותו בסעיף קטן (ב), דינו- כפל העונש הקבוע לעבירה.

• חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991-

- בקשה למתן צו הגנה ולתנאים לנתינתו לבקשת בן משפחה, היועץ המשפטי לממשלה או נציגו, רשאי בית המשפט לתת צו הגנה מפני אדם אם ראה כי נתקיים אחד מאלה:
1. בסמוך לפני הגשת הבקשה נהג באלימות בבן משפחתו, ביצע בו עבירת מין או כלא אותו שלא כדין.
 2. התנהגותו נותנת בסיס, סביר להניח כי הוא מהווה סכנה גופנית ממשית לבן משפחתו או שהוא עלול לבצע בו עבירת מין.
 3. התעלל בבן משפחתו התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותקין של חייו.
- לסיכום, במשפט הישראלי דין האדם האונס אישה הוא שש עשרה שנות מאסר, ואם מתלווה לכך תקיפה בנוסיה מחמירה, עונשו מוכפל לעונש העבירה. כל אלו הם גם החוקים והעונשים המתקבלים במקרה של אינוס בת זוג.

³⁶ סעיף 345 בחוק העונשין.

פסקי דין

פסק הדין הראשון הוא ערעור לבית המשפט העליון.

ע"פ 858531/

לפני

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין

כבוד השופט נ' הנדל

כבוד השופט מ' מזוז

פלוני המערער

נ ג ד

מדינת ישראל המשיבה

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 0.7.570.01 בתפ"ח 00-02770 שניתן על ידי כב' הנשיא י' אלרון והשופטים ע' גרשון וא' אליקים.

זהו ערעור על גזר דינו של המערער, יליד 1969, כפי שנקבע בבית המשפט המחוזי בחיפה. המערער הורשע בשתי עבירות אינוס העוברות על האסור בחוק העונשין 1977 סעיף 345, במספר עבירות איומים לפי סעיף 192 לחוק, ובעבירת כליאת שווא לפי סעיף 377 לחוק. כל העבירות הללו בוצעו כלפי אשתו, המתלוננת, לה הוא היה נשוי באותה תקופה במשך יותר מעשור. בית משפט גזר את דינו לשש שנות מאסר בפועל ועונשי מאסר על תנאי. הערעור מופנה על חומרת העונש, המערער חושב שיש להקלו.

בשנת 2004 גילה המערער כי הוא נשא HIV. המתלוננת גילתה עובדה זו במקרה, והוא לא הסכים לספר לה איך המחלה הועברה אליו. בעקבות רצונה להגן על עצמה, היא סירבה לקיים עמו יחסי מין. לאחר תקופת זמן מסוימת היא הסכימה, אך התנתה את קיום יחסי המין באמצעי הגנה מספקים. אולם, גם אמצעי ההגנה כשלו, והמתלוננת נכנסה להיריון. בלידה נולדה בת בריאה, ובבדיקות התברר כי גם האם אינה נשאית של המחלה. אולם, בעקבות ההיריון הבלתי מתוכנן, סירבה המתלוננת לקיים עם המערער יחסי מין נוספים.

בשנת 2008-2009, חזר המערער מאירוע באמצע הלילה. הוא העיר את המתלוננת, ודרש ממנה לקיים עמו יחסי מין. המתלוננת סירבה, אך המערער איים עליה כי יהרוג אותה אם לא תעשה זאת. הוא אחז בידיה בחוזקה, הפשיט אותה והתפשט, והחדיר את איבר מינו לאיבר מינה. המעשה נעשה למרות ניסיונות התנגדות ברורים מצידה.

בתאריך אחר, לקראת חצות, העיר המערער את המתלוננת שישנה על הספה בסלון, ודרש ממנה לקיים יחסי מין, אחרת יהרוג אותה. המתלוננת סירבה, וביקשה שיניח אותה לנפשה. למרות התנגדותה, אחז הנאשם בידיה, הפשיט אותה ובעל אותה. בעקבות המעשה המתואר, ביקשה המתלוננת לצאת מהבית. המערער לקח את מפתחות הבית ואת הטלפון שלה, והבהיר לה שלא יאפשר לה לעזוב. רק בבוקר למחרת מסר לה המערער את המפתחות ואת הפלאפון, והזהיר

אותה לחשוב טוב על מעשיה. עוד באותו יום הגישה המתלוננת תלונה למשטרה.

לדברי המערער, בית משפט "קמא" הטיל עליו עונש חמור, שאינו הולם את נסיבות העבירה ואת נסיבותיו האישיות. לדבריו, מדובר בעבירות בהן רף האלימות היה נמוך מאוד, שבוצעו על ידי מערער חסר עבר פלילי ובעל בעיות רפואיות.

מנגד טוענת המדינה כי העונש שהושת על המערער ראוי. המתלוננת, סבלה רבות מהמערער, ומתקשה מאוד להתגבר על כך עד היום. לא רק זאת, אלא שהמערער אף מסרב לתת לה גט, למרות רצונה להתחיל דרך חדשה בחיים.

בעת הדיונים, אחד השופטים ציטט: "אינוס של בעל את אשתו הוא הבעיית ביותר מבין סוגי האינוס המוכרים. הרגישות המיוחדת שבמערכת יחסי בני זוג מורכבת מרבים רגשיים רבים ושונים. החיכוך היומיומי, המגע התמידי, השהות המשותפת תחת קורת גג אחת וקיום יחסי מין כחלק אינטגרלי מחיי הנישואין, יוצרים מערכת יחסים מורכבת, רגישה, שברירית, הפכפכה, רווית קשיים, מתחים, מריבות, התפייסויות, עליות ומורדות, העלולים לטשטש את הגבול בין הסכמה לסירוב. עם זאת אין להטיל ספק בכך, שיש ובעל מקיים עם אשתו יחסי מין בכפיה, בעל כרחה וחרף התנגדותה. ומשכך נעשה, הרי זה אינוס. בחלק מהמקרים נובע היחס הכוחני-אדנותי של הבעל כלפי אשתו, מתוך תפיסת עולם מעוותת, בה נתפסת האישה כמי שמשמשת כלי לסיפוק צרכיו ויצריו של הבעל. אין להמעיט בחומרת מעשים מעין אלו המהווים חלק מתמונה עגומה של אלימות במשפחה. אכן, בנישואים מגולמים חיי מין בין בני זוג, אלא שאין בכך כדי לבטל את החובה המוסרית, האנושית והמשפטית לקיימם אך ורק בהסכמה ולכבד סירוב והתנגדות".³⁷

השאלה המשפטית שדנו בה היא האם יש להקל את העונש של המערער, בייחוד מהעובדה שזוהי אשתו, אשר אמורה לקיים איתו יחסי מין מתוקף הנישואין?

בסופם של כל הטיעונים והדיונים, הוחלט לבטל את הערעור ולהשאיר את העונש כפי שהוא- שש שנות מאסר בפועל ועונשי מאסר על תנאי. השופטים החליטו כי-

"על המעשים שתוארו לעיל נגזר עונשו של המערער לשש שנות מאסר בפועל. בנסיבות הללו נראה כי מדובר בעונש ראוי, המתאים לחומרת העבירות, ובהתאם למגמה הקיימת בפסיקה להחמרת עונשם של עברייני מין. בנוסף, יש בכך להעביר מסר ראוי בדבר חומרתן של תקיפות מיניות שמתבצעות בין בני זוג."

³⁷ דברי השופט שטרסברג-כהן בע"פ 89/2346 פלוני נ' מדינת ישראל פ"ד(נב)3(617, 620)1998

פסק הדין השני הוא גם כן ערעור לבית המשפט העליון.

ע"פ 6428/09

בפני: כבוד השופט א' רובינשטיין

כבוד השופט ס' ג'ובראן

כבוד השופט ח' מלצר

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 22.6.09 בתיק פ"ח 1042/08 שניתן על-ידי השופטים דותן, גנות ושוחט

תאריך הישיבה: ח' בתשרי התשע"א (16.9.10)

בשם המערער: עו"ד ישראל קליין

בשם המשיבה: עו"ד נעמי כץ-לולב

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב (השופטים דותן, גנות ושוחט) מיום 22.6.09 בתיק פ"ח 1042/08, בו נגזרו על המערער שבע שנות מאסר בפועל, שנתיים מאסר על תנאי ופיצוי כספי למתלוננת בסך 50,000 ₪. העבירות שבהן הורשע המערער הן אינוס (מספר פעמים), תקיפת בן זוג בנסיבות מחמירות, תקיפת בן זוג הגורמת חבלה ממשית, ותקיפת קטין על ידי אחראי.

כתב האישום שהוגש נגד המערער ובו הורשע מראה פרשה של אלימות ופגיעות מיניות קשות מצד המערער כלפי המתלוננת.

המערער והמתלוננת נישאו בשנת 2002. לפי הנתען, כבר מראשית נישואיהם, ואף במהלך הריונה של המתלוננת נהג המערער לתקוף אותה, לצעוק עליה ולבעוט בחפצים בדירתם. בשנת 2003, כחודשיים לאחר לידת בתם, בזמן שהייתה המתלוננת שרויה בכאבים ובסיבוכים כתוצאה מהניתוח הקיסרי שעברה, ובעודה מדממת, בעל אותה המערער בכפיה. התנהגותו האלימה התבטאה לכל אורך חיי הנישואין בהטחת עלבונות, באיומים, בתקיפות ובחבלות בגופה של המתלוננת. התנהגותו האלימה לא פסחה אף על בתם, אשר הייתה סופגת מכות וסטירות מהמערער, אביה. במהלך שנות נישואיהם הבהיר המערער למתלוננת כי הוא ואביו הוציאו ממון רב בגינה, ועל כן היא קניינו, ומשכך, עליה לספקו בכל עת שהוא רוצה. משנת 2005 ועד לשנת 2008, במספר הזדמנויות רב, בעל המערער את המתלוננת בניגוד להסכמתה, לרוב בעת היותה בחדר הרחצה, לעתים תוך הפעלת אלימות קשה כלפיה. המתלוננת, הייתה מבקשת מבתם ש"תשמור" שהמערער לא יכנס לחדר הרחצה ואולם הוא היה מרחיק את הבת משם, ומבצע במתלוננת את זממו. ביום 11.4.08 תקף המערער את המתלוננת בכך שהדפה בחוזקה אל עבר דלת חדר הרחצה, אותו ניקתה באותו זמן, המתלוננת בכתה מכאבים, המערער השליך אותה לעבר המיטה ועזב את המקום. ביום 18.4.08 סטר המערער למתלוננת, לעיני בתם. ביום 19.4.08 תבע המערער מהמתלוננת, כי תקיים עמו יחסי אישות, המתלוננת, בשל פחדה, נעתרה; לאחר שבא

שהמערער על סיפוקו הוא תבע כי יקיימו יחסי מין פעם נוספת, משסירבה המתלוננת בעל אותה המערער בניגוד לרצונה, למרות בכייה וזעקותיה. ביום 23.4.08 לאחר ריב בין בני הזוג, תקף המערער את המתלוננת במכות ובבעיטות בכל חלקי גופה, וכתוצאה מכך אושפזה בבית חולים.

ביום 22.6.09 נגזר דינו של המערער. בית המשפט ציין, כי בגזירת הדין נלקחו בחשבון השיקולים לחומרה, בהם אופי מעשי המערער, חומרתם והרשעתו גם בהפעלת אלימות כלפי בתו הקטנה. גם צוין, כי למערער עבר נקי, כי בני הזוג התגרשו וכי יש במאסרו כדי לקטוע את מהלך חייו. לפיכך נגזר עונשו, כאמור, לשבע שנות מאסר בפועל ולעונשים נוספים. כנגד חומרת עונש זה מופנה הערעור הנוכחי.

בערעור נטען, כי העונש שנגזר חורג לחומרה מרמת הענישה המקובלת במקרים דומים, כי בגזירת דינו של המערער לא נלקח בחשבון פעלו למען משפחתו, כי המערער נתן למתלוננת גט מרצון ובהסכמה. עוד נטען, כי הפיצוי הכספי המשמעותי שהוטל על המערער צריך היה אף הוא לשמש כנסיבה - וכי המערער אינו מערער על גובה הפיצוי, מתוך רצון שכסף זה ישמש לטובת המתלוננת ובתם.

מנגד, טענה באת כוח המדינה עו"ד נעמי כץ-לולב, כי הענישה שהוטלה על המערער מוצדקת ומאוזנת; נטען, כי מעשיו חמורים ביותר, נמשכו משך זמן רב יחסית, כי המערער התכחש למעשיו לכל אורך ההליך ולא גילה כל אמפתיה כלפי המתלוננת וסבלה.

בדיון השופטים נאמר כי - המערער הורשע בדינו במעשים מכוערים ושפלים במתלוננת, רעייתו באותה תקופה, ובבתם. "תופעה זו של גברים הנוהגים באלימות מינית ופיסית כלפי נשותיהם יש להוקיע מכל וכל ועל בית המשפט לומר בקול צלול ורם, כי מקומם של מעשים כאלה לא יכירם בחברה מהוגנת, ומקומם של עושיהם מאחורי סורג ובריה." ³⁸

השאלה המשפטית העומדת במקרה זה היא האם יש להקל בעונשו של המערער כפי שהוא ביקש, מכיוון שהוא הגיש לאשתו המתלוננת גט, הם התגרשו, אין לו עבר פלילי והוא הביא לה כסף?

ולבסוף, השופטים החליטו כי יש לדחות את הערעור ולא לקבלו. "נוכח האמור אין בידינו להיעתר לערעור. יש לקוות כי המערער למד לקח מן המקרה, וכי לאחר שישוחרר ממאסרו יעלה על דרך הישר, ויטיב אחריתו מראשיתו." ³⁹

³⁸ דברי השופט א' רובינשטיין, ע"פ 6428/09

³⁹ ראה הערת שוליים 38.

פרק ג' : השוואה

המשפט הישראלי בנושא אונס בת זוג לוקח ושוב רבות מן המשפט הישראלי. ניתן לראות זאת גם בתוך פסקי דין בהם שופטים מצטטים רבות מן המשפט העברי. בנוסף, גם המשפט הישראלי וגם העברי נוהגים בחומרה רבה כלפי נושא זה ומתייחסים אליו בכובד ראש. לעומת זאת, ישנם דברים שונים מאוד כמו הסנקציות והעונשים כלפי בעל האונס את אשתו.

השוואה בין הסנקציות:

במשפט הישראלי, הסנקציה כלפי האדם האונס אישה הוא שש עשרה שנות מאסר, ואם נמדד בזה גם אלימות, עונשו מוכפל. לעומת זאת, במשפט העברי כפיית אישה לקיום יחסי אישות על-ידי הבעל לא נחשבה אונס, לכן לא קיימים סנקציות ועונשים במקרה שכזה.

אנו רואים פה שוני עצום- מכיוון שבמשפט הישראלי העונש על אונס אישה ע"י בעל הוא גדול מאוד וכולל המון שנות מאסר, מה שמראה לנו על חומרת המעשה ועל כך שהעונש עליו הוא כבד וארוך, לעומת זאת במשפט העברי אין עונש כלל על מקרה שכזה, הם לא רואים באונס אישה ע"י הבעל בכלל מקרה שיכול להתקיים, לכן רק מזהירים עליו ללא התרעה על עונש.

לעומת זאת, גם במשפט העברי וגם בישראלי רואים באונס אישה ע"י הבעל מקרה חמור מאוד שהוא בל יעבור. המשפט הישראלי מסתמך המון על המשפט העברי ומצטט אותו בעת פסיקות על מקרים כאלה, הוא נשען עליו ושוב ממנו הרבה השראה ורעיונות לגבי מקרים וסנקציות על פשעים כאלה.

לדוגמא מן פסקי הדין שהובאו בחלק המשפט הישראלי:

בפסק דין ע"פ / 858531, המשנה לנשיאה א' רובינשטיין בעת מתן פסק הדין הזכירה את דברי הרמב"ם לגבי קיום היחסים בין בני זוג: "ולא יאנוס אותה ולא יבעל בעל כרחה אלא לדעתה מתוך שיחה ושמחה";⁴⁰ ועוד, "לא יבוא עליה בעל כרחה והיא יראה ממנו"⁴¹, "ולא יבעל אלא מרצונה, ואם אינה רוצה יפייסנה עד שתתרצה"⁴².

בנוסף, ציטטה את פרשת השבוע שמדברת על נושא זה: "הנה כי כן, לפי גישת חז"ל, האישה אינה קניינו של הבעל, והבסיס הנורמטיבי ליחסי בני הזוג הוא כבוד הדדי ושוויון. על כן, ברור שאין היתר לכל סוג של אלימות במשפחה, בין אלימות פיזית בין אלימות מילולית, והדברים עולים לכדי חובה משפטית של הבעל כלפי אשתו. כמו כן, ומכוח אותה נקודת השקפה, ברור על פי ההלכה שאין הבעל זכאי לאכוף בכוח על אשתו דבר וחצי דבר, גם לא את ההסכמים הבסיסיים של הנישואים, בדבר קיום יחסי אישות, ותנאי לכל דבר בחיי הנישואים הוא קיומו ברצון מלא ובהסכמה הדדית".⁴³

⁴⁰ אישות, ט"ו, י"ז

⁴¹ איסורי ביאה כ"א, י"ב

⁴² שולחן ערוך אבן העזר כ"ה, ב'

⁴³ פרשת השבוע א' הכהן ומ' ויגודה, עורכים, תשע"ב 2012- (בראשית 240 . עמ' 247)

גם בפסק דין ע"פ 6428/09 ישנה הבאה של המשפט העברי וציטוטים ממנו: נאמר כי המשפט העברי שולל קיום יחסי אישות בין בני זוג שלא בהסכמת האישה. וכך הם דברי חכמים:

"ואמר רמי בר חמא אמר רב אסי: אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה (לקיים יחסי אישות – א"ר), שנאמר 'ואץ ברגלים חוטא'⁴⁴ ואמר רבי יהושע בן לוי: כל הכופה אשתו לדבר מצוה הויין (יהיו – א"ר) לו בנים שאינן מהוגנין"⁴⁵

האיסור על קיום יחסי מין בכפיה בין בני זוג הובא להלכה גם ברמב"ם, בשולחן ערוך ובפסיקה ענפה ורחבה (ראו רקובר). וכך פוסק הרמב"ם: "ולא יאנוס אותה ויבעול בעל כרחה אלא לדעתה ומתוך שיחה ושמחה".⁴⁶

ובמקום אחר: "ולא יבוא עליה על כרחה והיא יראה ממנו... ואם עשה כן הבנים (שייוולדו כתוצאה מכך – א"ר) אינן הגונים אלא מהן עזי פנים ומהן מורדים ופושעים".⁴⁷

השופטת הוסיפה שמכך אנו למדים שקיום יחסי מין בכפיה בין בני זוג אסור בתכלית במשפט העברי. והוסיפה ציטוט שבו שולחן ערוך פוסק: "ולא יבעול אלא מרצונה, ואם אינה מרוצה יפייסנה עד שתתרצה".⁴⁸

היא מוסיפה שבעל השו"ת "דברי יציב" מדייק ומוסיף, שקיום יחסי מין בכפיה אסורים מדרבנן אף אם האישה לא הביעה התנגדות מפורשת בשל פחדה מהבעל, וכי במקרה שישנה הבעת התנגדות מפורשת, האיסור הוא במדרג העליון – איסור דאורייתא. מעבר לאיסור על קיום יחסי מין בכפיה גם במסגרת הנישואין, הרחיבו חכמים עוד בדבר הצורך בשמירה על כבודה של האישה.

בהקשר למקרה, היא מקשרת לכך שהמתלוננת בנידון דידן לא מצאה "מנוח לכף רגלה"⁴⁹ כשבביתה שלה נמצא המערער, הוא מקור צרתה וכאביה, ואל בית הוריה בו ביקשה למצוא מגן ומפלט לא ניתן לה לשוב - "מחוץ תִּשְׁכַּל חרב ומחדרים אימה".⁵⁰

מפסקי הדין ניתן לראות שמשני המקרים ומשני פסקי הדין השופטים מסתמכים מאוד על המשפט העברי ועל הכתוב בו, הם מצטטים ממנו פסיקות וחוקים והולכים לפיו ולפי חומרתו. יש אפילו לומר כי הכתוב במשפט העברי הוביל אותם ואפילו במקצת לקבלת ההחלטה ולקבלת פסק הדין. המשפט העברי משפיע רבות בנושא זה על המשפט הישראלי למרות שאין חפיפה בין הסנקציות ולבין חומרת העונש.

⁴⁴ משלי י"ט, א'.

⁴⁵ בבלי עירובין ק, ע"ב.

⁴⁶ הלכות אישות ט"ו, י"ז.

⁴⁷ הלכות איסורי ביאה כ"א, י"ב.

⁴⁸ אבן העזר כ"ה, ב'.

⁴⁹ בראשית ח', ט'.

⁵⁰ דברים לב, כה.

ככל שהתפתחו זכויות האדם, כך גם החוק לגבי אינוס בת זוג. בשנת 1992 חל המהפך באנגליה בו המעשה הפך לבלתי חוקי. בדצמבר 1993 המפקח העליון של האומות המאוחדות פרסם את ההצהרה על אמת זכויות אדם בה נכתב בפירוש כי אינוס בת זוג היא הפרה בוטה של זכויות אדם. ואילו בישראל באותה תקופה שני פסקי דין העוסקים במוסלמי שאנס את אשתו שעל פי הדין האישי עדיין קיים היתר למעשה מסוגה זה. בשנת 1980 במשפטו של משה בן מאיר הכהן⁵¹ לשופטים הוצגה חוות-דעת של ד"ר נ' רקובר, היועץ למשפט העברי במשרד המשפטים, ובה סקירה של האסמכתאות, עליהן הוא סומך את חוות-דעתו השלילית בעניין תוך שהוא מסתמך על "שארה כסותה ועונתה לא יגרע"⁵² ובנוסף שאין במקרא ואף לא בתלמוד הוראה, המטילה חובה מקבילה על האישה, וחובתה נובעת מהתחייבותה בהסכם שבקשר הנישואין, אשר מטיל עליה חובה להתמסר לבעלה וכן אסמכתאות רבות מהתלמוד, על-פיהן יש איסור לקיים יחסי אישות בכפייה, וגם אם סירוב האישה להיבעל אינו מוצדק, אין כופים אותה. אמנם מצד שני, יש פלגים מסוימים ביהדות, המחנכים נשים צעירות להיות מאולפות, להתמסר לבעליהם למין. עם זאת, ברורה עמדת ההלכה בה קיים איסור לבעל לאנוס את אשתו, ובעקבות זאת היהודים עומדים על המשמר בהגנה על כבודה של האישה. היהדות אמנם הקדימה את המצב המשפטי כיום בעידן אך עדיין אפשר לומר כי ההלכה היהודית השפיעה רבות על המשפט הישראלי.

תהליך קבלת הלכה למעשה

ישנו הבדל בין המשפט העברי לבין המשפט הישראלי לגבי התפתחות הסוגיה. במשפט העברי מאז ומתמיד זה היה לא ראוי שבעל יאנוס את אשתו, ומאז ומתמיד התקיימו איסורים לגבי כך, למעט גישות מעטות שאומרות שזה מותר, ההסכמה היא רחבה- אין אישור לבעל לאנוס את אשתו.

לעומת זאת, במשפט הישראלי, החוק בתחילתו לא נגד את אונס הבעל את אשתו. בהתחלה, החוק הועתק מן המשפט האנגלי, ובו הסעיף האומר כי מעצם ברית הנישואין, האישה מוסרת את עצמה לבעלה ולכן יש לו רשות וסמכות לעשות בה ככל שירצה. – זאת אומרת, לבעל יש רשות לקיים יחסי מין עם אשתו שלא בהסכמה וזה אפילו לא יחשב אונס, מכיוון שהאישה הסכימה לכך מעצם היותם נשואים.

רק לאחר כמה זמן, תוקן החוק, והוא החל להיות דומה למשפט העברי- בעל אינו יכול לכפות על אשתו יחסי מין בניגוד לרצונה. החוק תוקן מ"הבועל אישה, שאינה אשתו, נגד רצונה" ל"הבועל אישה, שלא כדיון, נגד רצונה"- מה שמראה לנו על הכרה של המשפט הישראלי באונס בעל את אשתו.

בנוסף, המשפט העברי נכנס יותר לתוך התא המשפחתי ולפרטיו- תדירות קיום יחסי מין- אנשים העובדים בסמוך לביתם ומצויים כל יום בביתם, חובתם - פעמיים בשבוע, ואם עובדים בעיר אחרת ולא לנים בביתם במשך השבוע, הם מחויבים לפעם אחת בשבוע. תלמידי חכמים מצווים פעם אחת בשבוע, בליל שבת.

⁵¹ ע"פ 91/80 משה בן מאיר כהן נ' מדינת ישראל
⁵² שמות פרק כא', פסוק י'.

עת קיום יחסי מין- בכל עת שהאיש מבחין שאשתו מעוניינת בקיום יחסים, גם אם לא תאמר זאת בפיה, הוא מחויב לה מן הדין. בנוסף, המשפט העברי נוגע באילו מקרים מותר לקיים יחסי מין ובאילו מקרים לא, כיצד יש לקיים יחסי מין ומהי הדרך הנכונה. המשפט הישראלי לעומת זאת לא נכנס לתוך הפרטים האישיים האלו, והחוקים נכתבים באופן כללי- שכן כל זוג ורצונותיו.

בנוסף, במשפט העברי ישנם סנקציות כלפי אישה שלא מעוניינת לקיים יחסי אישות עם הגבר בתנאים לא מוצדקים- אם היא מנסה לגרום לו צער בכך שהיא לא מקיימת איתו יחסי מין, דינה היא דין "מורדת", והיא עלולה להיות מגורשת ולאבד את כתובתה ואת זכויותיה.

לעומת זאת המשפט הישראלי לא דן בעניינים אלו, והם לא מביאים דוגמאות וסנקציות למקרים שבהם האישה לא רוצה לקיים יחסי מין. המשפט הישראלי רואה בכך לגיטימיות, ושאם האישה לא רוצה לקיים יחסי מין- אינה חייבת, גם במקרים בהם היא עושה זאת בכוונה- על מנת לגרום לו כעס וצער.

סיכום

לסיכום, לאחר שסקרתי הן את המשפט הישראלי והן את המשפט העברי וערכת בנייהם השוואה, ניתן לראות שכפיית יחסי מין של הבעל על אשתו זהו נושא שיש עליו הסכמה רחבה הן במשפט העברי והן במשפט הישראלי. ניתן לראות כי בשני סוגי המשפט זהו נושא חמור ביותר שאין לעבור עליו, ויש המון אזהרות עליו ועל הסכנה בעבירה עליו. מצד שני, המשפט העברי לא ביטא סנקציה ועונש לבעל האונס את אשתו, בעוד שהמשפט הישראלי רואה את המקרה בחומרת ראש ומכביד בעונש. כיום, הפתרון היעיל ביותר במשפט העברי וכדרך בית הדין הרבני הוא כפיית גט על הבעל. בחיוב גט ניתן להפעיל סנקציות כנגד הבעל כגון: שלילת רשיון נהיגה, איסור יציאה מהארץ במידה והוא מסרב לתתו ועוד. לאחר ניתוח הדברים והשוואתם, ניתן לראות שהמשפט הישראלי נשען רבות על המשפט העברי, שואב ממנו רבות ורואה את הדברים כמוהו כפי שהם. כל הפוסקים, מתנגדים בתוקף לאלימות הבעל כלפי האישה, וקובעים עונשים שונים להרתעתו. ניתן ללמוד כי בשאלת הסוגיה האם יש לכפות על אישה יחסי מין למרות שהיא לא רוצה, גם לאחר שידוע לנו שהיא כביכול אישרה את זה מראש בגלל עצם זה שהיא הסכימה לכך בברית הנישואין, התשובה גם במשפט הישראלי וגם במשפט העברי היא לא, דבר זה אסור וחמור מאוד.

ביבליוגרפיה

חקיקה

חוק העונשין, התשל"ז 1977.

חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991.

פסיקה

ערעור לבית המשפט העליון:

91/80 משה בן מאיר כהן נ' מדינת ישראל

89/2346 פלוני נ' מדינת ישראל פ"דנב)3(617, 620) 1998

3179/91 שיאחי נ' מ"י, פ"ד מ"ו (2) 52.

ע"פ 6428/09 פלוני נגד מדינת ישראל

ע"פ 858531/ פלוני נגד מדינת ישראל

בית הדין הרבני:

תיק מספר: 284948/2 פלונית נגד פלוני

ספרים

ברקול דליה, גירושין? זה לא בשבילי! 1987.

לבנת יובל, אונס, שתיקה, גבר, אישה- אוקטובר 1997.

ספר חרדים, מצות התשובה, סוף פרק ב'.

רקובר נחום, יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו, 1980.

מאמרים

ברדע י', 'אימתי קוראין אותה מורדת', דיני ישראל, ה (תשל"ד) עמ' 49-84.

וינרוט אבי, פמיניזם ויהדות, 138-153 (2001).

סטרשנוב אמנון, עבירות מין- חידושי החקיקה והפסיקה. כרך ב', עמ' 265, 1994.

פוגץ' דנה, עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם, המאמר "ברצון שניהם

ובשמחתם", 501-543.

צפירה יגאל, "יחסי אישות בכפייה", תחומין כד 222-227 (תשס"ד).

משפט עברי

בראשית א-ב

שמות כא

שמואל ב, יג.

ספרות הפסיקה

אבן העזר כה.

בבלי נדרים, כ', ב'.

בעלי הנפש, שער הקדושה (מהדורת ר"י קאפח, עמ' קבכ')

בת נעות המרדות, חלק אם במרד, פרק ב',.

גמרא במ, כת בבא מציעא

קריית ספר על הרמב"ם, אישות, פרק י"ד.

רמב"ם, איסורי ביאה, פרק כא' הלכה יב',

רמב"ם, אישות, פרק יד' הלכה ט'-ח-, פרק טו' הלכה יז'.

רמב"ם דעות ד'-ה'.

תלמוד בבלי כתובות שם, ירושלמי כתובות ה,ח.

תלמוד מסכת עירובין ק' ע"ב.

שו"ת

שו"ת המבי"ט ח"א (ס"ו שד"מ)